

DOI 10.51558/2490-3647.2022.7.4.323

UDK 347.961(497.16 Kotor)“13/14“

Primljeno: 01. 11. 2022.

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Miljan Gogić

PRILOG HRONOLOGIJI KOTORSKIH NOTARA I KANCELARA U XIV I POČETKOM XV VIJEKA

Za razliku od XII i XIII vijeka izvori za proučavanje kotorskog notarijata u XIV i XV vijeku znatno su brojniji i raznovrsniji. Na prvom mjestu u pitanju su kancelarijsko-notarski spisi koji su sačuvani iz perioda 1326-1337, zatim druge polovine posljednje decenije XIV vijeka i, gotovo u kontinuitetu, od kraja druge decenije XV vijeka. Osim njih, sačuvane su pojedinačne isprave nastale u kotorskoj kancelariji tokom XIV vijeka. Izuzetno značajan izvor za proučavanje ovog pitanja jeste Grbaljski katastik koji sadrži pomene notara i kancelara koji su sastavljali isprave o vlasništvu nad zemljišnim posjedima u Grblju. Pomeni nekih kotorskih notara i vremena njihovog djelovanja mogu se naći u dubrovačkoj arhivskoj građi XIII-XV vijeka. Posebnu vrstu izvora o kotorskim notarima XIV i XV vijeka čine njihovi popisi. Jedan takav nalazi se u Zagrebačkom prepisu Kotorskog statuta i sadrži popis notara od 1380. do 1487. god. Drugi jeste popis notara i kancelara koji se nalazi u Nacionalnoj sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Naročito je dragocjen izvor za hronologiju kotorskih notara od druge polovine XIV vijeka, pružajući podatke o njima sve do 1705. godine. On donosi imena nekih do sada malo poznatih kotorskih bilježnika sa početka XV vijeka.

Ključne riječi: Kotor; notari; kancelari; Grbaljski katastik

UVOD: KOTORSKI NOTARI XII I XIII VIJEKA

Počeci bilježništva u srednjovjekovnom Kotoru mogu se pratiti od početka XII vijeka.¹ Ranu fazu u razvoju kotorskog notarijata, kao i u drugim istočnojadranskim komunama, karakteriše prisustvo sveštenih lica koja su obavljala bilježničke poslove. To će za kotorsku kancelariju biti svojstveno gotovo do kraja XIII vijeka.² Svakako najznačajniji izvor sa podacima o kotorskim notarima sa kraja XII i prve polovine XIII vijeka jeste Pontifikal Kotsorske biskupije. Na njegovim slobodnim stranicama i marginama osnovnog teksta nalaze se prepisi isprava sa podacima o kotorskim notarima iz navedenog perioda (Gyug 2016)³. Prva ličnost koja je obavljala bilježničku dužnost, čije ime je poznato iz izvora, bio je episkop *Ursacius*. On je 1124. godine zapisao ispravu o dodjeli Prevlake katedrali sv. Tripuna (Gyug 2016: 561, 562, № 42). Nakon njega, u dužem intervalu, zbog oskudnosti izvora nema pomena osoba koje su se bavile bilježničkom aktivnošću. Tek 1166. godine pominje se episkop *Malonus* koji je zapisao ispravu o posvećenju katedrale Sv. Tripuna (Smičiklas 1904: 73, № 95).⁴ U periodu koji je nakon toga uslijedio u dokumentu koji ne sadrži datum stoji da je jedna isprava zabilježena rukom *Lavrentius presbyteri et communis notarii*. Ovo bi bio prvi pomen notara u kotorskoj kancelariji (Gyug 2016: 559, № 38). Sa početka devete decenije XII vijeka (1181. god.) imamo ispravu koju je sastavio *Marinus subdiaconus Urselli*, za kojeg ne znamo u kojem je svojstvu zabilježio tu ispravu (Gyug 2016: 563, 564, № 44). *Petrus Diaconus Botti* kao *communis notarius* pominje se u ispravi iz 1182. godine (Gyug 2016: 562, 563, № 43).

Ličnost Junija prezbitera (*Junius presbyter*) obilježila je kotorski notarijat prvih decenija XIII vijeka. U dokumentima koja je on sastavio navodi se kao *communis notarius*. Iz sačuvanih isprava zna se da je notarsku dužnost obavljao između 1200.

---

¹ Još uvijek najpotpunija studija o kotorskom notarijatu u srednjem vijeku jeste Fejić (1980). Dragocjeni podaci o srednjovjekovnom kotorskom notarijatu mogu se naći i kod Sindik (1950), Bogojević Gluščević (2006; ista 2007); Statut (2009), Marković (2010), gdje se mogu naći podaci o notarijatu i u ostalim srednjovjekovnim zetskim komunama. Kada je riječ o notarijatu u srednjovjekovnom Dubrovniku tu su i dalje nezaobilazni radovi Konstantina Jirečeka (1904), Gregora Čremošnika (1927). Što se tiče notarijata u srednjovjekovnim dalmatinskim komunama na prostoru od Zadra do Korčule za osnovne informacije (sa upućivanjem na širu relevantnu literaturu) o ovoj temi vidjeti Grbavac (2010).

² Nedatirano odredbom Statuta, koja vjerovatno potiče iz XIV vijeka, propisano je da sveštenici ne mogu obavljati notarsku dužnost u Kotoru [Statuta 1616: 163 (Cap. CCXCV); Fejić 1980: 29, 30].

³ Određeni broj isprava čiji se prepisi nalaze u Pontifikalu objavljene su na osnovu prepisa iz rukopisnih zbornika tokom XIX i XX vijeka. Pregled tih izdanja nalazi se uz svaku ispravu u djelu koje je objavio Richard F. Gyug.

⁴ Slična praksa da sveštena lica u ovo isto vrijeme (prva polovina XII vijeka) sastavljaju isprave zabilježena je u Zadru (Grbavac 2010: 11, 12) i Splitu (Grbavac 2010: 18), .

i 1236. godine. (Gyug 2016: 557, 556, № 32, 31; Fejić 1980: 35). Kotorskom notarijatu prve polovine XIII vijeka pripada i *magister A.* koji je zapisao jednu ispravu (Gyug 2016: 556, № 30). Iz sačuvanih izvora zna se da je u periodu 1239-1242. godine notarsku dužnost u Kotoru vršio đakon Grubin (*Diaconus Grubinus*) (Gyug 2016: 543, 544, 554, № 2, 24). Njega je kao notara naslijedio *diaconus Micha Giga* za kojeg pouzdano znamo da je notar bio u periodu 1245-1270. godine. Pri trenutnom stanju izvora on je prvi kotorski notar koji je položio zakletvu prilikom stupanja na tu dužnost. U dokumentima se navodi da su one zapisane rukom *diaconi Miche Gige, communis iurati notarii* (Gyug 2016: 553, 554, № 22; Gogić 2019: 134-136, № 5). Za prezvitera Trifuna Petrova (*presbyter Triphon Petri communis iuratus notarius Cathari*) znamo da je notarsku dužnost obavljao u periodu 1279-1283. godine (Smičiklas 1908: 296-300, № 249; Lučić 1984: 289, № 1172). Za njega Jireček (1904: 211) kaže da je dužnost notara obavljao sa titulom magistra.⁵ Toma iz Firma (*Thomas de Firmo iuratus notarius Cathari*) bio je prvi stranac koji je obavljao notarsku funkciju u Kotoru. Iz izvora se zna da je notar u Kotoru bio u periodu 1284-1293. (Smičiklas 1908: 496-498, № 413, 414; Smičiklas 1909: 191, 192, № 172; Fejić 1980: 36). Pojava da, od sredine XIII vijeka, školovani notari iz gradova sjeverne i srednje Italije u većoj mjeri dolaze na drugu obalu Jadrana i obavljaju notarsku funkciju bila je svojstvena i drugim komunama na tom prostoru (Čremošnik 1927: 231; Grbavac 2008: 503-526; Ista 2010: 69-74). Na ovaj način, uvođenjem profesionalnih notara, započet je proces laicizacije notarske funkcije u kotorskoj kancelariji. Pojava da notari laici zamjenjuju notare klerike prisutna je u to vrijeme i u kancelarijama dalmatinskih komuna.⁶

IZVORI ZA PROUČAVANJE KOTORSKOG NOTARIJATA U XIV I POČETKOM XV VIJEKA

Za razliku od XII i XIII vijeka, kada je u pitanju sačuvanost građe znatno je bolje stanje u XIV i XV vijeku. Međutim, ona nije ravnomjerno hronološki rasprostranjena, tako da se za neke periode može steći jasnija slika o kotorskom notarijatu i notarima, dok se za određene periode mogu navesti samo ličnosti i godine kada su vršile bilježničku dužnost u Kotoru. Cilj ovog rada jeste uz korišćenje dosadašnjih saznanja,

⁵ Za njega se smatra da je bio prvi predstavnik Gramatikalne škole koja je krajem XIII vijeka osnovana u Kotoru (Kovijanić, Stjepčević 1957).

⁶ Tokom posljednje četvrtine XIII vijeka samo trećina gradskih notara koji se pominju u dalmatinskim komunama na prostoru od Zadra do Korčule bili su sveštena lica. Od početka XIV vijeka taj broj bio je znatno manji (Grbavac 2010).

kao i na osnovu neobjavljenih i izvora publikovanih u toku nekoliko zadnjih godina, potpunije osvjetljavanje perioda djelovanja kotorskih notara i kancelara u XIV i prvim decenijama XV vijeka.⁷

Građa koja govori o kotorskim notarima i notarijatu u XIV i prvih godina XV vijeka raznovrsnog je porijekla. Njen najveći dio čine sačuvane imbreviature kotorskih notara iz treće i četvrte decenije (1326-1337) (Majer 1951; Majer 1981) i sa samog kraja XIV vijeka (1395-1400) (Vodič 1977: 164). Za proučavanje kotorskog notarijata u XIV vijeku od značaja su i u raznim rukopisnim zbornicima sačuvani prepisi isprava iz tog perioda (Gogić 2019, 2021). O kotorskom notarijatu u ovom periodu podaci se mogu pronaći i u sačuvanoj kotorskoj građi iz druge polovine XV vijeka, gdje se u dokumentima iz tog perioda pominju isprave sastavljene u XIV vijeku od strane onovremenih kotorskih notara (Vodič 1977: 164, 165).

Veoma značajan izvor za proučavanje kotorskog notarijata u navedenom razdoblju jeste i Grbaljski katastik iz XV vijeka o vlasništvu nad zemljišnim posjedima u grbaljskoj župi. Sadrži podatke o vlasništvu nad zemljišnim posjedima u Grblju nakon njegove dodjele Kotoru, što je uslijedilo, vjerovatno, tokom 1307. godine (Stjepčević 2003). Sačuvan je u dva prepisa, od kojih se jedan nalazi u Zadru, a drugi u Roanu, pri čemu se smatra da je onaj iz Zadra izvornik roanskom (Nezirović 1985, 2002; Malović Đukić 2011). Za njegovo sastavljanje upotrebljene su isprave koje prate promjene prava korišćenja odnosno upravljanja nad karatima u Grblju od podjele do vremena Frančeska de Indrika. Te isprave, uz vrijeme sastavljanja, u najvećem broju slučajeva sadrže i podatak koji ih je kotorski notar, odnosno kancelar, sastavio. Za pisanje ovog rada korišten je primjerak katastika koji se u rukopisu čuva u Znanstvenoj knjižnici u Zadru (ZK, *ms 820*, 1r-132v).

U posebnu grupu izvora o kotorskom notarijatu možemo svrstati građu nastalu u dubrovačkoj kancelariji (tu prije svega mislimo na: Izvori 2020). Ti dokumenti sadrže pomene isprava koje su sastavljali kotorski notari. U toj građi nalaze se podaci o raznovrsnim dokumentima sastavljenim od strane kotorskih notara, koji se uglavnom odnose na imovinsko-pravne odnose između stanovnika ovih dvaju komuna.

Kao posebnu grupu izvora za proučavanje kotorskog notarijata u XIV vijeku navešćemo popise kotorskih bilježnika (notara, kancelara, abreviatora) koji sadrže samo ime i godinu njihovog djelovanja. Neki kotorski bilježnici koji su djelovali u periodu na koji se odnosi rad poznati su samo iz ovih izvora. Jedan takav popis jeste

⁷ Vidjeti POPIS KOTORSKIH BILJEŽNIKA. Za period od treće decenije XV pa do kraja tog vijeka (od notara Frančeska de Indrika do Natalina Metikova), kada je kotorska kancelarijsko-notarska građa gotovo u potpunosti očuvana, pitanje hronologije kotorskih notara i kancelara detaljno je obrađeno u radu Nenada Fejića (Vodič 1977; Fejić 1980).

onaj koji se nalazi na početku tzv. Zagrebačkog rukopisa Katorskog statuta. On sadrži imena notara i kancelara koji su tu funkciju obavljali u periodu sa kraja XIV i prvih decenija XV vijeka (NSK R4074: 9v; Marinović 1957).

Drugi popis kotorskih notara i kancelara nalazi se takođe u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (NSK R 3968: 1r-1v). Sadrži popis kotorskih notara-kancelara od sredine XIII pa do početka XVIII vijeka. Pomeni kotorskih bilježnika iz XIII i prve polovine XIV vijeka u njemu su malobrojni, tako da za proučavanje kotorskog notarijata on ima veći značaj praktično tek od sredine XIV, a naročito za poslednje dvije decenije XIV i početak XV vijeka. Sastavljači ovog spiska podatke o kotorskim bilježnicima crpili su iz nama danas nedostupnih i nepoznatih izvora, od kojih su možda neki i propali. Podaci iz ovog izvora u velikoj mjeri nadopunjuju prazninu koja se odnosi na hronološke podatke o kotorskim notarima sa kraja XIV i početka XV vijeka (Vidjeti **Prilog**)

Statut grada Kotora (Statuta 1616) sadrži samo nekoliko pomena kotorskih notara u hronološkom okviru koji obuhvata ovaj rad. Budući da je osnovna tema rada proširivanje saznanja o kotorskim notarima u navedenom periodu njega ćemo koristiti samo u slučajevima kada želimo da prikazemo neko pitanje koje se odnosi na tu tematiku. Prilikom pisanja svakako se nije mogao zaobići rad Konstantina Jirečeka (1904) o dubrovačkoj kancelariji u srednjem vijeku u kojem on, u odjeljku o kotorskim notarima, daje dragocjene malo poznate podatke o njima iz dubrovačke građe.

KOTORSKI NOTARI I KANCELARI XIV I PRVIH DECENIJA XV VIJEKA

Prvi kotorski notar iz XIV vijeka koji se pominje u izvorima bio je *Petrus Viti*. Može se pouzdano kazati da je on bio Kotoranin. Najranija godina za koju bi se moglo vezati njegovo djelovanje kao kotorskog notara jeste 1305. U okviru arheološke zbirke na ostrvu Gospe od Škrpjela sačuvan je kameni blok sa natpisom, pronađen na području Stoliva. Vjerovatno je poticao sa kuće u kojoj je Petar Vitin živio. Transkribovani tekst tog natpisa glasi: *A(nno) D(omini) MCCC V H(ec) DOM(us) FECIT PETRUS VITI NOTARIUS IN POSSESSIONE SUA* [Martinović, T. Plociennik 2016: 269 (№ II-206)]. Dok se u tom epigrafskom spomeniku on pominje kao notar, u dokumentu od 8. aprila 1442. godine stoji da je on 1. oktobra 1307. godine kao *canzelarius* sastavio ispravu o podjeli grbaljske župe (Stjepčević 2003). Pod pretpostavkom da je taj transumpt pouzdan i da je notar iz sredine XV vijeka ispravno

prenio navedeni termin, po trenutnom stanju izvora, ovo bi se moglo smatrati najranijim pomenom kancelara u Kotoru.⁸ U popisu kancelara sa početka XVIII vijeka pod 1308. godinom stoji: *Petrus Viti la carta pergamena n° 427,31 martij* (NSK R 3968: 1r).⁹ Među originalima povelja koje je posjedovao Vićenco Antonije Paskvali, sa datumom 29. novembra 1309. godine, bila je i ona koju je Petar Vitin kao *iuratus notarius* zabilježio, a koja se odnosila na crkvu Sv. Bazilija [Gogić 2019: 137 (№ 6)]. Sa kraja iste godine (20. XII 1309.) potiče najstarija sačuvana, djelimično čitljiva, isprava u Kotorskom arhivu koju je on sastavio (...*et ego Petrus Viti communis Catari iuratus notarius...*) (Vodič 1977: 266, 267). U popisu kotorskih notara i kancelara sa početka XVIII vijeka takođe stoji da je Petar Vitin bio na toj dužnosti 1309. godine (kao i 1318. i 1324. god.) (NSK R3968: 1r).

Petar Vitin pominje se u dokumentima i krajem druge decenije XIV vijeka, kada je, kao notar, zapisao ispravu koja se odnosila na crkvu Sv. Marije od Gurdića (7. mart 1318. godine) [Gogić 2019: 138 (№ 7)]. Da je tokom prve polovine treće decenije XIV vijeka u Kotoru obavljao notarsku dužnost svjedoče i pomeni u ispravama od 28. decembra 1322. i 1. novembra 1323. godine. Ove dvije isprave on je kao *iuratus notarius* kotorske komune svojim znakom potvrdio i osnažio, dok ih je sastavio *presbyter Abaninus cancellarius eiusdem communitatis abbreviavit* [Smičklas 1913: 101 (№ 86), 144 (№ 123); Majer 1951: 8; Fejić 1980: 38]. Naredne, 1324. godine, 5. avgusta, Petar Vitin je kao notar sastavio ispravu koja se ticala crkve Sv. Lorenca [Gogić 2019: 132, 133 (№ 2)]. Iz sačuvanih imbrevijatura koje se danas nalaze u Kotorskom arhivu poznato je da je on bio notar u periodu od decembra 1329. do početka aprila 1330. godine, kada je umro (Majer 1951: 9).¹⁰

Rezimirajući odjeljak o njemu, može se konstatovati da je Petar Vitin dužnost notara, sa prekidima na kraju svog angažovanja, obavljao najmanje dvije i po decenije (1305-1330). Kao što ćemo u nastavku rada vidjeti, on je do 1326. godine bio jedini

---

⁸ Mišljenja smo da je citiranje izvora od 1. oktobra 1307. godine učinjeno na ispravan način. U nastavku isprave iz 1442. godine pominju se druge isprave (*instrumenta*) iz XIV vijeka sastavljene od strane Filipa pokojnog Gentilucija iz Osima *notarium et cancelarium communitatis catari in MCCCLXIII...* (Stjepčević 2003: 262). Ako je ovako precizno prenio funkcije ovog kotorskog bilježnika, nema razloga da sumnjamo da je tako postupio i u slučaju Petra Vitinog.

⁹ Vezivanje njegovog imena za ispravu napisanu na pergamentu, sa signaturom, implicira postojanje neke zbirke isprava u Kotoru. Visok broj pod kojim je bila zavedena ta isprava govori da je početkom XVIII vijeka u Kotoru postojala zbirka srednjovjekovnih isprava, od kojih su neke bile i u originalu sačuvane, a koja je danas gotovo nepoznata.

¹⁰ Podaci koji se o njemu nalaze u imbrevijaturama mogu se dopuniti podatkom iz Grbaljskog katastika. Dobio je 1307. godine određene zemljišne posjede. Zabilježeno je u petom žrijebu Gornjeg Grblja *Petrus Viti habuit caratos tres*. U katastiku je navedeno da mu sin zvaao Žive. On se pominje i u imbrevijaturama iz tog vremena [ZK ms.820: 16r; Mayer 1951: 240 (№ 680) (30. VI. 1331.)].

notar koji se tokom XIV vijeka pominje u izvorima. U dokumentima on se najčešće navodi kao notar, a u jednom i kao kancelar. Osim njega, postojanje kancelara, čiji je posao bio sastavljanje isprava, koje je zatim notarskim znakom potvrđivao notar, u dokumentu iz ovog vremena posvjedočeno je i drugom ličnošću, sveštenečkog poziva – *presbyter Abaninus* – za kojeg Konstantin Jireček (1904: 211) vezuje prvi pomen kancelara u Kotoru.¹¹ Izvori iz narednog perioda daju više pomena kancelara u kotorskoj komuni. Prisustvo notara i kancelara govorilo bi o razvijenosti kotorske kancelarije toga doba.¹² To je vjerovatno bilo uslovljeno povećanjem bilježničkog posla usljed privrednog i društvenog dinamiziranja života kotorske komune koje je uslijedilo od početka XIV vijeka.

Nakon smrti Petra Vitinog kao kotorski notar pominje se njegov sin *Marcus Petri Viti iuratus notarius communis Cathari*. On je tu dužnost obavljao u periodu od aprila 1330. do kraja novembra iste godine (Majer 1950: 9; Fejić 1980: 37). U vrijeme kada je sastavljao testament (30. jun 1331. godine) za sebe kaže da je svešteno lice (*clericus*) [Majer 1951: 240, (№ 680)]. Sveštenečka služba koju je vršio nije mu bila prepreka da bude notar. Iz ovoga se moglo zaključiti da je statutarna odredba kojom je bilo zabranjeno da klerik bude notar vjerovatno donesena nakon tog perioda.

Kao sastavljač najstarijih sačuvanih imbrevijatura u kotorskom arhivu javlja se *Filippus condam Mathei de Auximo*. On i nekoliko drugih kotorskih notara poticali su iz Osima, grada u sjevernoj Italiji. Od njegovog doba poslove gradskih bilježnika u Kotoru uglavnom vrše osobe za koje u ispravama stoji da su za to imale adekvatno obrazovanje i stručnost. U pitanju su lica koje su pohađala odgovarajuće škole u kojima se izučavala *ars notariae*, naglašavajući da su vršili carskom po carskom ovlašćenju (*imperiali auctoritate notarii*) (Fejić 1980: 57-59).¹³ U prvim imbrevijaturama Filipa iz Osima, njegov potpis glasi: *ego Phylippus condam Mathei de Auximo, imperiali auctoritate et nunc communis Catari iuratis notarius, scripsi et publicaui* [Majer 1951: 25, (№ 10)]. Iz tih imbrevijatura može se vidjeti da je notar bio 1326, 1327, 1329. i sa prekidima u periodu 1330-1337 [Mayer 1951: 8, 9, 20, 21 (tabula chronologica) registar: 623 (*Phylippus Mathei de Auximo*); Mayer 1981: registar: 634 (*Phylippus Mathei de Auximo, notarius*); Fejić 1980: 36, 37]. Funkciju gradskog notara obavljao je i tokom 1328. godine, o čemu svjedoči pomen isprave u

¹¹ Ona se pod imenom *Albaninus* pominje u kancelarijskoj građi tog vremena (Mayer 1951: registar: 589 (*Albaninus/Abaninus presbyter, abbas et rector eccl. S. Johannis et Marci*); Mayer 1981: registar: 603 (*Albaninus presbyter, abbas ecl. Ss. Iohannis de portelle et Marci*); Fejić 1980: 38].

¹² O ustanovi kancelara u Kotoru vidjeti: Sindik (1950); Fejić (1980); Marković (2010).

¹³ Među profesionalnim notarima razlikovali su se oni koji su tu funkciju obavljali po carskom (*imperiali auctoritate notarii*), i oni koji su to bili po papskom ovlašćenju (*sacri palatii notarii*) (Grbavac 2010: 69).

katastiku koju je on kao notar pisao (... *per cartam notarii scriptam in MCCCXXVIII indictione XI et die XX aprilis manu Filippi quondam Matei de Auximo tunc notarii Catari etc.*) (ZK ms820: 88v). U istom izvoru sačuvan je podatak da je on istog dana, kao kancelar, sastavio ispravu koja se odnosila na vlasničke odnose u Grblju (...*scriptam in MCCCXXVIII Indictione IX dei XX aprilis manu Filippi de Auximo tunc cancelarii Catari etc.*) (ZK ms820: 11r). Da je sredinom četvrte decenije XIV vijeka on bio notar u Kotoru potvrđuje i dubrovačka arhivska građa. U dokumentu nastalom 26. avgusta 1366. godine nalazi se pomen isprave koju je on sastavio 23. januara 1335. godine [Izvori 2020: 53 (№ 27)].

Tokom 1331. godine (od maja do decembra) bilježničku funkciju obavljao je *Petrus de Savignanus*, porijeklom iz Milana. Sačuvano je više od stotine njegovih imbrevijatura, u kojima se on potpisivao kao *abbreviator communis Catari* [Mayer 1951: 223-258 (№ 631-733); Fejić 1980: 37].

U periodu 1333–1337, smjenjujući se sa Filipom iz Osima, što se vidi iz sačuvanih imbrevijatura, notarsku funkciju obavljao je već pomenuti *Gentilis Gentilucii de Auximo* [Mayer 1981: 615, 628, registar (*Gentilis Gentilutii Mathei de Auximo, Muçolus de Auximo nepos Phylipi notarii, filius magistri Gentilli de Auximo*); Fejić 1980: 39]¹⁴. I sljedeće 1338. godine on je obavljao notarsku funkciju, a što se vidi iz isprave od 6. oktobra te godine [Gelicich 1897: 407 (№ 2) (Additamenta)]. Pomeni njegovih isprava o zemljišnim posjedima u Grblju govore da je dužnost notara vršio i narednih godina. Za kotorski notarijat XIV vijeka od posebnog su značaja njegovi pomeni u ispravama iz 1339., 1340. i 1341. godine. U katastiku je navedeno da je *carta* od 1. februara 1339. godine napisana *manu Zentilucii de Auximo tunc notarii Catari*, dok se za ispravu od 26. septembra 1340. godine kaže da je bila napisana rukom *Zentilis de Zentilucii de Auximo tunc cancelarii Catari* (ZK ms820: 115v, 93v). U istom izvoru dalje se kaže da je za dva karata sastavljena isprava *in MCCCXL Indictione VII. Die XXI novembris manu Zentilis de Zentilucii de Auximo notarii et cancelarii tunc Catari* (ZK ms820: 14r). U ovoj ispravi Gentilus Gentilucijev je istupao i kao notar i kao kancelar. Ovo bi bila još jedna potvrda da su u to vrijeme u Kotoru postojale ustanove i notara i kancelara, ali da je ovog puta ona bila objedinjena u rukama jedne ličnosti, što je bio slučaj i 1328. godine. U ispravama iz 1341. godine (*MCCCXLI Indictione VIII. die XII martis i die XXII mensis novembris*) *Zentilis de Zentilucii de Auximo* naveden je kao *notarius Catari* (ZK ms820: 3v, 103r.). Identičan je pomen u ispravi iz naredne 1342. godine, u kojoj se on takođe navodi kao *notarius*

---

¹⁴ Kao notar u Kotoru on se pominje 23. juna 1337. godine u dokumentu iz dubrovačkog arhiva [Izvori 2020: 93, 94, № 96)].

Catari (ZK *ms820*: 56v). Dakle, ista osoba se u istom izvoru najprije pominje kao notar pa kao kancelar, zatim i kao notar i kancelar, da bi se nakon toga navodila opet samo kao notar, sve to u kraćem periodu od tri-četiri godine.

Zabilježen je pomen njegove isprave od 8. oktobra 1344. godine, kao i tekst isprave koju je on kao *iuratus notarius* sastavio 12. oktobra 1344. godine u Kotoru, a koja se odnosila na gradnju samostana dominikancima [Smičiklas 1913: 164, 165, (№ 122); Izvori 2020: 211-214, (№ 281)]. Da je Gentilis Gentilucijev bio notar tokom druge polovine pete decenije XIV vijeka govore prepisi isprava koje se odnose na crkvu sv. Lorenca od 27. oktobra 1347, 11. maja 1348, kao i testament od 27. juna 1348. godine [Gogić 2019: 133 (№ 3), 133, 134 (№ 4); Smičiklas 1913: 474, 475, (№ 357)]. U popisu kotorskih kancelara iz XVIII vijeka njegovo ime zabilježeno je pod 1339, 1344. i 1348. godinom (NSK *R 3968*: 1r).

Iz sedme decenije XIV vijeka imamo njegov pomen kao kotorskog notara koji se može dovesti u sumnju. Govoreći o karatima u osamnaestom žrijebu autor katastika navodi da je karat, koji je prilikom podjele dobio *Bratoslavus*, imao *ser Nicolaus Junii Bolice per cartam scriptam in MCCCLXIII indictione prima die XV septembri manu quondam Zentilis de Zentilucii de Auximo tunc notarii Catari* (ZK *ms820*: 57r). U pomenu druge isprave u Grbaljskom katastiku od istog datuma, o kojoj će biti riječi u nastavku rada, stoji da je sastavljena manu *Filippi de Zentilucii*. Po raspoloživim izvorima tokom sedme decenije XIV vijeka Gentilis Gentilucijev nije vršio notarsku dužnost, već je to bio pomenuti Filip Gentilucijev. Vjerovatno su ova dvojica kotorskih bilježnika bili bliski rod, vrlo moguće i braća.¹⁵ Sastavljač Grbaljskog katastika sigurno je napravio grešku prilikom unošenja podataka iz isprava donoseći da je pomenuti notar bio živ još sredinom posljednje decenije XIV vijeka. U katastiku se navodi da je *Zentilis de Zentilucii de Auximo* 21. oktobra 1395. godine sastavio ispravu o vlasništvu nad posjedima u Grblju [ZK *ms.820*: 53v; Nezirović 1985: 363 (nap. 34:)].

Ličnost koja je u Kotoru obavljala notarsku dužnost tokom šeste decenije XIV vijeka bio je *Bartholomeus Andrea de Tribus Basilicis de Padova*. Najranija sačuvana njegova isprava jeste od 7. marta 1350. godine [Smičiklas 1913: 587, (№ 446); Fejić 1980: 38, 39]. I on se kao *iuratus notarius* pominje kao sastavljač više isprava koje se odnose na vlasništvo nad posjedima u Grblju (jul 1350 - april 1353) (ZK *ms.820*, 74v, 118v, 2v, 3r, 14r). On je zapisao u prepisu sačuvanu ispravu od 4. januara 1352.

¹⁵ U ispravi koja je sastavljena 15. septembra 1363. (ZK *ms820*: 55r), kao i onoj od 18. septembra 1368. godine (ZK *ms820*: 25v.), stajalo je da su one sastavljene manu quondam *Zentilicii de Auximo*. Vjerovatno se ovdje radi o Filipu Gentilucijevom iz Osima. *Zentilis de Zentilucii de Auximo* sastavio je bio još jednu ispravu koja se pominje u katastiku, ali se ne navodi datum njenog nastanka (ZK *ms.820*: 56v.).

godine (Gogić 2020: 28). Iz 1353. godine imamo jednu (4. novembar), dok su iz 1354. godine sačuvane dvije njegove isprave (iz marta i od 21. aprila) [Smičiklas 1914: 211 (№ 156), 234-236, (№ 176, 177)]. Notarsku dužnost vršio je početkom 1355. godine (11. januara), što se vidi iz pomena njegovog imena u ispravi iz Dubrovačkog arhiva od 16. novembra 1356. godine (Gelcich 1882: 167). Kao notar pominje se i jula 1356. godine, sastavivši tada ispravu koja se ticala podjele imovine porodice Buća [Gogić 2021: 153-155 (№ 1)]. Pažnju privlači da se kao notar pominje 5. aprila 1363. godine u dubrovačkom dokumentu od 2. januara 1369. godine [Izvori 2020: 125,126 (№154)]. Te godine (1363.) kao notar pominje se i Filip Gentilucijev, dok, kako je kazano, Gentilucije Gentilucijev te godine nije bio notar. Govoreći o Bartolomeju iz Padove Jireček kao vrsni poznavalac dubrovačke arhivske građe saopštava da je on bio notar i 1366. godine, navodeći 6. novembar kao datum isprave u kojoj se on pominje kao notar (Jireček 1904: 211). Jedan je od rijetkih notara čije se ime nalazi u Statutu kotorske komune [Statuta 1616: 165, 166 (Cap. CCC)].

Kotorski notarijat krajem šeste i tokom najvećeg dijela sedme decenije XIV vijeka obilježio je *Filip Gentilucijev iz Osima*. Čini se da je sastavljač Grbaljskog katastika pogriješio i umjesto Filipa Matejevog iz Osima unio njegovo ime u ispravi iz 1328. godine. U pomenutom izvoru stoji da je *Nicolaus de Laliča habuit caratum unum quem postea habuit Micho de Basse a comunitate per cartam notarii scriptam in MCCCXXVIII Indictione. IX. Die XX aprilis manu Filippi de Zentilucii tunc notarii Catari* (ZK ms820: 130v). Ova isprava sastavljena je istog datuma kada je, kako je već kazano, Filip Matejev iz Osima zapisao dvije isprave, jednu kao notar, drugu kao kancelar. Prihvatanje greške sastavljača katastika kao istine značilo bi da su 20. aprila 1328. godine u Kotoru funkciju notara obavljala dvojica ljudi, Filip Matejev iz Osima i Filip Gentilucijev iz Osima, što u ovom trenutku, bez uporišta i u drugim izvorima, ipak ne možemo prihvatiti.

Reklo bi se da je i naredni pomen Filipa Gentilucijevog iz Osima u Grbaljskom katastiku pod znakom pitanja. U jednoj ispravi koja je korištena za sastavljanje Grbaljskog katastika stajalo je da je napisana *1349 (sic!) indictione XIII die XXIII maii manu Filippi quondam Zentilucii de Auximo tunc cancellarii Catari* (ZK ms820: 50r). Odsustvo njegovih pomena u izvorima iz narednih godina implicira da je i u ovom slučaju sastavljač katastika vjerovatno napravio grešku i da je umjesto Gentiluciju Gentilucijevom iz Osima, koji je pouzdano bio notar tokom pete decenije XIV vijeka, ovu ispravu pripisao Filipu Gentilucijevom iz Osima.

Pouzdanje pomena ove ličnosti kao kotorskog notara nailazimo u dokumentima nastalim u Kotoru sa kraja šeste i iz sedme decenije XIV vijeka. Tako se on, kao notar

koji ih je sastavio, navodi u ispravama od 14. aprila i 27. jula 1359. kao i onima od 20. marta 1362. i 10. oktobra 1365. godine [Gogić 2021: 155, 156 (№ 2), 156, 157 (№ 3), 157, 158 (№ 4); Gogić 2021a: 180-182]. Najveći broj pomena isprava koje je on sastavio potiče iz sedme decenije XIV vijeka. On se kao notar u katastiku pominje prilikom sastavljanja isprava od 15. septembra 1363., 15. novembra 1365, 17, 18. i 19. novembra 1368. godine (ZK *ms820*: 56v, 76r, 102r, 86r, 83r, 22r). Što se tiče dubrovačke građe on se kao notar navodi 23. juna 1364. godine, tokom 1366. godine pominje se više puta (11. jun, 23. avgust, 24. oktobar, 10. decembar), kao i 1367. u ispravama: od 22. maja, 8. avgusta, 27. avgusta, kao i u dokumentu bez datuma [Izvori 2020: 276, 277 (№ 371), 148 (№ 199), 53, 54 (№ 28), 67, 68 (№ 53), 60 (№ 39), 62, 63 (№ 43), 68-70 (№ 55), 80, 81 (№ 76), 84 (№ 82), 86 (№ 86)]. Bio je notar koji je 1368. godine zabilježio parnicu koju su, posle sukoba u Prizrenu, dvojica Kotorana vodili pred kotorskim sudom [Vodič 1977: 267 (isprava se datuje u period 1326-1337. god. i pripisuje Filipu Matejevom iz Osima); Bubalo 2008]. Kao *iuratus notarius* koji je sastavio ispravu iz 1370. godine pominje se u dubrovačkoj građi (Lonza, Šundrica 2005: 231). Notarsku dužnost obavljao je i na početku osme decenije XIV vijeka, gdje se pominje u ispravama od 6. januara i 1. maja 1371. godine [Gogić 2021: 158, 159 (№ 5); Izvori 2020: 224 (№ 301); Fejić 1980: 39; Nezirović 1985: 368]. U popisu kancelara iz prve polovine XVIII vijeka on se navodi 1363, 1364, 1365, 1371. godine (NSK *R 3968*: 1r). Prema tome, odbacujući podatke da je on sastavio isprave od 20. aprila 1328. i 24. maja 1349. godine, može se konstatovati da je *Filippus quondam Žentilucii de Auximo* obavljao poslove kotorskog notara i kancelara u razdoblju između 1359. i 1371. godine.

Za proučavanje kotorskog notarijata značajan je njegov pomen iz sredine septembra 1363. godine. U okviru izlaganja o karatima u osamnaestom žrijebu Gornjeg Grblja, kojima se nijesu mogli pronaći patroni, stoji da su oni postali privatno vlasništvo o čemu je govorila *carta* napisana *in MCCCLXIII indictione prima die XV septembris manu Filippi quondam Žentilucii de Auximo tunc notarii Catari* (ZK *ms820*: 56v). Kako je već navedeno, pod istim datumom (15. septembar 1363. godine) u katastiku se pominje isprava koju je sastavio *Gentilis Gentilucii de Auximo*. Budući da se *Gentilis Gentilucii de Auximo*, o kojem je već bilo riječi, tokom sedme decenije XIV vijeka, osim u ovom slučaju, ne pominje više kao notar, ne možemo prihvatiti ovaj podatak, koji bi značio istovremeno djelovanje dvojice notara u kotorskoj kancelariji. Sa druge strane, djelovanje Bartolomeja iz Padove u aprilu, odnosno Filipa Gentilucijevog u septembru iste 1363. godine djeluje realno i prihvatljivo. U sačuvanim kotorskim izvorima nije zabilježena praksa postojanja i djelovanja dvojice

notara u isto vrijeme u kotorskoj kancelariji. Takođe, sve odredbe o notarima i notarijatu u Statutu sugerišu postojanje jednog notara. Tek izvori iz prve polovine XV vijeka pominju postojanje dvaju notara u kotorskoj kancelariji. U ugovoru o predaji Kotora Veneciji 1420. godine stajalo je da su Mlečani obavezni da plaćaju i dva notara. Vjerovatno se radilo o latinskom i slovenskom notar (Blehova Čelebić 2006: 179).¹⁶ Svakako, ne treba isključiti postojanje dvojice notara i zbog dinamiziranja društveno-ekonomskih aktivnosti u komuni i povećanog obima posla.

Još je Jireček u svom radu o dubrovačkoj srednjovjekovnoj kancelariji pod 1369. godinom pomenuo postojanje kotorskog notara koji je naveden kao *Ambrosius filius quondam Ser Francisci Macij de Benis*, za kojeg kaže da je bio *publicus imperiali auctoritate et tunc communis Cathari iuratus notarius et cancelarius* (1904: 212). Jedini poznati dokument koji je on sastavio nastao je 8. jula 1369. godine i vjerovatno se Jirečekovo pominjanje ovog notara odnosi na ispravu od tog datuma [Izvori 2020: 148, 149 (№ 199)].

Sledeći notar koji se pominje u izvorima bio je *Jacobus Ambrosini de Parma*. O njemu i njegovom djelovanju znamo uglavnom posrednim putem. U kotorskoj građi pominje se indirektno, kao autor isprave iz 1373. godine (Jireček 1904: 212; Fejić: 1980: 39). Slična situacija je i sa građom dubrovačkog porijekla. Kao *iuratus notarius et cancelarius civitatis Cathari* sastavio je 15 decembra 1389. godine ispravu obligacionog karaktera, koja se pominje u dokumentu od 3. januara 1390. godine [Izvori 2020: 272-273 (№ 366)]. U popisu kotorskih kancelara sa početka XVIII vijeka naveden je pod 1390. godinom (*Jacobus quondam Ambrosini de Milano*) (NSK R 3968: 1r). Iz oskudnih podataka sa kojima se o njemu raspoložuje vidi se da je on u nekom trenutku vršio notarsku službu i u Baru. U dubrovačkoj građi pominje se isprava od 30. juna 1382. godine, zapisana *manu Iacobi quondam Ambrosini, Milani de Parma, publico imperiali auctoritate notarii et nostre comunitatis Antibari iurati notarii etc* [Izvori 2020: 215-217 (№ 285); Marković 2010].¹⁷

U nekom trenutku notarijat Jakova iz Parme bio je prekinut i kao notar u izvorima se navodi *Petrus quondam Johannis de Novaria*. Podaci o njemu i njegovom djelovanju nijesu brojni. Jireček za njega kaže da je bio *publicus imperiali auctoritate et nunc notarius iuratus et cancellarius communis Cathari 1376*, što bi značilo da je

---

¹⁶ U nekim od dalmatinskih komuna tokom XIII vijeka posvjedočeno je istovremeno postojanje više gradskih notara. Početkom XIII vijeka u Zadru su postojala dvojica notara, sredinom XIV vijeka (1345. godine) zabilježeno je djelovanje čak osmorice notara, da bi se neku godinu kasnije taj broj smanjio na pet (Šufflay 2000: 38, 39).

¹⁷ Priređivači ovog zbornika dokumenata smatraju da se na njega odnose i pomen u ispravi od 14. novembra 1387 [Izvori 2020: 258, 259 (№ 350)].

on te godine bio notar u Kotoru (Jireček 1904: 212). Pod tom godinom on se navodi i u spisku kancelara sa početka XVIII vijeka (NSK R 3968: 1r). On je 1378. godine kao *cancelarius* sastavio više isprava o vlasništvu nad zemljišnim posjedima u Grblju, pri čemu sve one nose isti datum – 6. februar 1378. godine (ZK *ms.820*: 17r, 58v, 76v, 77r, 93v, 100r, 132r). Osim ovih, u dokumentu iz docnijeg perioda poznat je pomen jedne njegove isprave od 23. oktobra iste godine (Fejić 1980: 39). O njegovom boravku i djelovanju u Kotoru govori pomen u dubrovačkom dokumentu od 10. decembra 1379. godine, u kojem se pominje njegovo utamničenje (Gelcich 1896: 176; Fejić 1980: 39).

Dum Thomas Theodori breviator naveden je na prvom mjestu pod 1380. godinom u spisku notara i kancelara u Zagrebačkom rukopisu Kotorskog statuta (NSK R4074: 9v; Fejić 1980: 39). U kancelarijsko-notarskoj građi iz četvrte decenije XV vijeka nalazi se pomen njegove isprave sastavljene 1381. godine (Fejić 1980: 39). Po riječima Blehove Čelebić (2006: 96) on je bio notar 1382. i 1386. godine, kao rektor crkve sv. Marije od Gurdića. Kao *presbiter Thomas quondam Theodori Rector ecclesie S. Mariae de Gurgite*, pod 1386. godinom, zajedno sa Vanesom iz Firma, naveden je u spisku kancelara sa početka XVIII vijeka (NSK R 3968: 1r).¹⁸

U pomenutom spisku kancelara pod 1380. (10. oktobar) i 1381. godinom kao ličnost koja je djelovala u kotorskoj kancelariji zabilježen je *Domptus(?) Tryphon Iartinus*, koji je naveden kao *rector ecclesie S. Mariae de Gurgite* (NSK R 3968: 1r). Ova ličnost pominje se i u dubrovačkoj građi [*dom Triphon Iartum(?)*]. Kao *iuratus notarius* napisao je transumpt već pomenute isprave koju je 1370. godine sastavio Filip Gentilucijev. Kao nekadašnji kotorski notar pominje se u građi sa samog kraja XIV vijeka (25. X 1399, 25. XI 1399), gdje se za njega kaže da je opštinski notar bio *aquello tempore* (Blehova Čelebić 2006: 96). Činjenica da su dvije zadnje navedene ličnosti vršile bilježničku funkciju tokom devete decenije XIV vijeka govorila bi o nekim okolnostima da su u pojedinim trenucima te poslove, pored prisustva profesionalnih notara, obavljala i sveštena lica.

Vannes de Firmo cancelarius naveden je pod godinom 1382. kao druga ličnost na spisku notara u Zagrebačkom rukopisu Kotorskog statuta (NSK R4074: 9v; Fejić 1980: 40). Da je i naredne godine on bio notar u Kotoru svjedoči njegov pomen u imbrevijaturi u kojoj se pominje i Petar iz Novare (Fejić 1980: 40). U popisu kotorskih kancelara sa početka XVIII vijeka zabilježeno je da je on tu dužnost obavljao 1383. godine, kao i u periodu 1385-1389 (1386. godine navodi se zajedno sa prezbiterom

---

¹⁸ Dužnost rektora crkve Sv. Marije od Gurdića obavljao je i 1383. godine, pošto se u tom svojstvu pominje u ispravi od 15. septembra 1383. godine (Gogić 2016)

Tomom pokojnog Teodora). U ovom popisu uz njegovo ime stoji da je 1371. godine u Baru vršio neku funkciju (NSK R 3968: 1r). Potvrda da je u to vrijeme bio notar u Kotoru nalazi se u ispravi od 7. novembra 1388. godine koju je on sastavio (*Ego Vanes quondam Andreuci de Gurno publicus imperiali auctoritate notarius, et nunc notarius et cancellarius iuratus civitatis Cathari*). Ova isprava je značajna iz razloga što se u njoj pominje i kancelar biskupije [Gogić 2019: 139, 140 (№ 8)].

Kao *iuratus notarius* koji je u Kotoru 17. septembra 1391. godine sastavio ispravu u dubrovačkom dokumentu od 24. juna 1392. godine navodi se *Albertus quondam Bartholomei de Vincentia* [Izvori 2020: 290 (№ 392)]. U spisku kancelara sa početka XVIII vijeka pod 1391. godinom zabilježeno je njegovo ime (*Albertus quondam Bartholomei de Bartarano de Vincentia*) (NSK R 3968: 1r). Pod tom godinom u Zagrebačkom rukopisu Statuta navodi se *Nicolaus Spineli de Ariano cancelarius*, poznat samo iz tog izvora (NSK R4074: 9v; Fejić 1980: 40).

Ličnost koja je obilježila kotorski notarijat tokom posljednje decenije XIV vijeka bio je *Jacobus de Ugodinicis de Bononia*. Brojni su pomeni njegova imena u Grbaljskom katastru. Oni se protežu na period 1391-1394. i 1396-1397. godine. U ispravama iz 1391. i 1392. godine naveden je kao *notarius*, dok u ostalim uz njegovo ime stoji *cancellarius Catari*.¹⁹ U Zagrebačkom rukopisu Statuta navedeno je da je notarsku funkciju vršio 1392. godine (NSK R4074: 9v; Fejić 1980: 40). U popisu kotorskih kancelara sa početka XVIII vijeka naveden je pod 1393, 1396. i pod 1400. godinom (NSK R 3968: 1r). Prema navodima Jirečeka on je notarsku dužnost u Kotoru obavljao i 1398-1399. godine (*notarius imperiali auctoritate nec non notarius et cancellarius iuratus communis Catari 1398—1399*) (Jireček 1904: 212). Od 1399. godine Jakov iz Bolonje počeo je kancelarijsku dužnost obavljati u Dubrovniku, vršeći je narednih godina (Fejić 1980: 40).

U popisu kancelara sa početka XVIII vijeka pod 1400. godinom navodi se i *Georgius Radus abbreviator communis Cathari* (NSK R 3968: 1r). U Zagrebačkom rukopisu Statuta njegovo ime zabilježeno je kod 1407. godine (*Dum Georgius de Rado breviator*) (NSK R4074: 9v; Fejić 1980: 41). U istom izvoru, pod 1400. godinom, zabilježen je *Andreutius de Esculo cancelarius* (NSK R4074: 9v; Fejić 1980: 41). Ovaj kotorski notar porijeklom iz Askolija pominje se i u Grbaljskom katastru, gdje se navodi isprava koju je on kao *notarius* sastavio 14. juna 1401. godine (ZK ms.820, 65r). U spisku kancelara sa početka XVIII vijeka pored njegovog

¹⁹ ms.820, 22v (1. mart 1391.), 68r (20. jul 1392), 87v (5. novembar 1293), 90v (30. januar 1394), 74r (11. maj 1394), 48v (23. avgust 1394), 71r (19. jun 1396), 54v (6. februar 1397), 19r (9. april 1397.), 71r (16. april 1397), 19v-20r, 23r, 23v (28. maj 1397), 68r (4. jun 1397), 69v (10. jul 1397). U kotorskoj građi on se pominje u imbrevijaturama II (11, 676), IV (44) i V (314) knjige (1392-1397) (Fejić 1980: 40).

imena nalazi se takode 1401. godina (*Andreatius Merchutii de Esculo*) (NSK R 3968: 1r).

Tokom drugog dijela poslednje decenije XIV vijeka, smjenjujući se izgleda sa Jakovom iz Bolonje, u kotorskoj kancelariji djelovao je *Antonius Puctio de Actis de Sancto Zenexio*. U Grbaljskom katastiku sačuvano je blizu šezdeset pomena njegovih isprava, sastavljenih u periodu 1395-1419. godine od kojih je najveći dio iz XV vijeka. Pažnju najprije privlači veći broj isprava sastavljenih 11. novembra 1395č6. godine. Tog dana on je sastavio šest isprava o zemljišnim posjedima u Grblju. U dvjema ispravama od tog datuma stajalo je da ih je zabilježio kao *notarius*, a ostale kao *cancellarius Catari* [ZK *ms.820*, 4v, 35v (*notarius*), 36r, 36v, 43v, 44v (*cancelarius*)]. Vrlo vjerovatno da je 1395. godine naslijedio Jakova iz Bolonje koji se, kako smo vidjeli, kao kancelar pominje naredne, 1396. godine. Iste te godine (4. februara 1396.) kao kancelar koji je sastavio ispravu koja se pominje u imbrevijaturi od 11. novembra 1439. godine navodi se *Simeon ser Michaelis de Parma*, što predstavlja njegov usamljeni pomen u izvorima (Fejić 1980: 40, 41). Kao notar Antonio Pukcio naveden je još u ispravi koja je bila sastavljena 12. jula 1406. godine (ZK *ms.820*: 22r), u svim ostalim ispravama koje se odnose na posjede u Grblju zabilježen je kao kancelar. U pitanju su isprave iz sledećih godina: 1403, 1404, 1405, 1406, 1408, 1410, 1411, 1413, 1414, 1417, 1418, 1419. (ZK *ms.820*: 87v, 90r, 8v, 35r, 48r, 88r, 42v, 100r, 16v, 22r, 31v, 94v, 9v, 34r, 56r, 62r, 62v, 66r, 75r, 82v, 13v, 10r, 77v, 69v, 91r, 19r, 24v, 76r, 39r, 37v, 17v, 94r, 8r, 22v, 74r, 15r, 16v, 2r, 42r, 43v). U Zagrebačkom rukopisu Kotorskog statuta uz njegovo ime (*Anthonius de Sancto Zenexio cancellarius*) zapisana je 1403. godina (NSK R4074: 9v; Fejić 1980: 41, 42), dok se u popisu kancelara sa početka XVIII vijeka navode 1403, 1405, 1408, 1409, 1411, 1414 i 1417. kao godine kada je on djelovao u kotorskoj kancelariji. (NSK R 3968: 1r). *Petrus Viti cancellarius*, ličnost koja se zajedno sa njim navodi pod 1408. i 1409. godinom u ovom popisu nepoznata je iz drugih izvora.

Paulus de Montelparo (Fejić 1980: 43-45) jeste posljednja ličnost iz kotorske srednjovjekovne kancelarije kojoj ćemo se posvetiti u ovom radu. U Grbaljskom katastiku nalazi se veći broj pomena isprava koje je on sastavio 1416, 1419, 1420, 1426, 1427, 1429. godine. U gotovo svakoj od tih isprava naveden je kao *notarius Catari* (ZK *ms.820*: 81r, 85v 46r, 81v, 79v, 102v, 75r, 58v). U Zagrebačkom rukopisu Statuta uz njegovo ime stoji 1416. godina (*Paulus de Montelparo cancelarius*) (NSK R4074: 9v). U popisu sa početka XVIII vijeka stoji da je u kotorskoj kancelariji djelovao 1419-1421. i 1427-1429 (NSK R 3968: 1r).

Završavajući ovo izlaganje može se kazati da su bilježničku dužnost u periodu XIV-početak XV vijeka vršili, u najvećoj mjeri, profesionalni notari koji su uglavnom dolazili iz talijanskih pokrajina: Marche, Lombadija, Veneto, Emilija.²⁰ Osim njih, kancelarijsko-notarske poslove obavljali su i domaći ljudi, od kojih su neki bili i klerici.

POPIS KOTORSKIH BILJEŽNIKA (XII-početak XV vijeka)

Ursacius, episcopus, 1124.

Malonus, episcopus, 1166.

Lavrentius, presbyter et communis notarius

Marinus subdiaconus Urselli, 1181.

Junius presbiter, communis notarius 1200-1236.

Magister A.

Diaconus Grubinus, iuratus notarius 1239-1242.

Micha Giga, communis iuratus notarius 1245-1270.

presbiter Triphon Petri, communis iuratus notarius Cathari 1279-1283.

Thomas de Firmo, iuratus notarius Cathari 1284-1293.

Petrus Viti, cancelarius, communis Catari iuratus notarius 1305-1330.

presbyter Abaninus, abbreviator 1322, 1323.

Marcus Petri Viti, iuratus notarius communis Cathari 1330.

Filippus condam Mathei de Auximo, communis Catari iuratus notarius 1326-1337.

Petrus de Savignanus, abbreviator communis Catari 1331.

Gentilis Gentilucii de Auximo, cancelarius Catari, iuratus notarius Catari, notarius et cancellarius Catari, 1333-1348.

Bartholomeus Andrea de Tribus Basilicis de Padova, iuratus notarius 1350-1356, 1363, 1366.

Filippus quondam Zentilucii de Auximo, notarius Catari, 1359-1371.

Ambrosius filius quondam Ser Francisci Macij de Benis, communis Catari iuratus notarius et cancellarius, 1369.

Jacobus Ambrosini de Parma, iuratus notarius et cancelarius civitatis Cathari, 1373, 1389-1390.

Petrus quondam Johannis de Novaria, notarius iuratus et cancellarius communis Cathari 1376, 1378

---

²⁰ Iz pomenutih pokrajina, ali i iz drugih, dolazili su profesionalni notari koji su dužnosti obavljali i na dalmatinskom području (Grbavac 2010: 71, 72), kao i u zetskim komunama Baru i Ulcinju (Marković 2010: 834, 835, 837, 838).

- Dum Thomas Theodori breviator*, 1380-1382, 1386.
Domptus (?) Tryphon Iartinus, iuratus notarius, 1381-1382,
Vannes de Firmo, cancellarius, notarius et cancellarius iuratus civitatis Cathari,
1382-1383, 1385-1389.
Albertus quondam Bartholomei de Vincentia, iuratus notarius, 1391.
Nicolaus Spineli de Ariano, cancellarius, 1391.
Jacobus de Ugodinicis de Bononia, 1391-1394, 1396-1399.
Simeon ser Michaelis de Parma, 1396.
Georgius Radus, abbreviator communis Cathari 1400, 1407.
Andreutius de Esculo, notarius, cancellarius 1400-1401.
Antonius Puctio de Actis de Sancto Zenexio, notarius Catari, cancellarius Catari
1395-1419.
Petrus Viti cancellarius 1408-1409.
Paulus de Montelparo, notarius Catari, 1416-1429.

BIBLIOGRAFIJA

IZVORI:

a) neobjavljeni:

1. NSK, Zagreb, R3968, *Catharensia, Spisi i listine*, fasc. 3 (*Nomina cancellariorum communis Cathari 1247-1705*), (1r-1v)
2. NSK, Zagreb, R4074, *Statutum civitatis Cathari, Nomina cancelariorum et abbreviatorum Cathari, quorum repeiuntur scripture in catastico civitatis Cathari*, 9v
3. ZK, Zadar, ms. 820, *Catasticum novum partis superioris et inferiores zuppe de Gerbili* (1r-132v)

b) objavljeni:

1. Gelcich, Josephus (1882), *Monumenta Ragusina II*, Zagrabiae
2. Gelcich, Josephus (1896), *Monumenta Ragusina IV*, Zagrabiae
3. Gelcich, Josephus (1897). *Monumenta Ragusina V*, Zagrabiae

4. Gogić, Miljan (2016), "Rimokatolička župa Novog Brda u kasnom srednjem vijeku", *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 58, 1-26.
5. Gogić, Miljan (2019), "Kotorske isprave iz zbirke Vicka Antuna Paskvalija", *Istorijski zapisi*, XCII, sv. 3-4, 127-149.
6. Gogić, Miljan (2020), "Jedno darovanje franjevacu u Kotoru iz sredine XIV vijeka", *Zbornik Matice srpske za istoriju*, 102, sv. 3-4, 21-29.
7. Gogić, Miljan (2021), "Nekoliko kotorskih dokumenata iz druge polovine XIV vijeka", *Miscellanea Hadriatica et Mediteranea*, 8, 149-162.
8. Gogić, Miljan (2021a), "Isprava od 10. oktobra 1365. godine o ustupanju benediktinskog samostana redovnicama Sv. Klare u Kotoru", *Društvene i humanističke studije*, 4(17), 171-188.
9. Gyug, Richard Francis (2016), *Liturgy and Law in a Dalmatian city*, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, Toronto
10. *Izvori za istoriju Crne Gore iz Dubrovačkog arhiva I* (priredio: Đ. Borozan) (2020), Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica
11. Lonza, Nella, Zdravko Šundrica (2005), *Odluke dubrovačkih vijeća 1390-1392*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnost, Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, Zagreb - Dubrovnik
12. Lučić, Josip (1984) *Spisi dubrovačke kancelarije II, Zapisi notara Tomasina de Savere 1282-1284, Diversa cancellarie I (1282-1284), Testamenta I (1282-1284)*, JAZU – Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
13. Mayer, Antun (1951), *Monumenta Catharensia I*, Zagreb
14. Mayer, Antun (1981), *Monumenta Catharensia II*, Zagreb
15. Martinović, Jovan, Tomasz Płociennik (2016), *Epigrafika Crne Gore, Latinski i italijanski kameni natpisi od IX do XVIII vijeka*, 269 (№ II-206), Ośrodek Badań nad Antykiem Europy Południowo-Wschodniej. Uniwersytet Warszawski, Varšava
16. Smičiklas, Tadija (1904), *Codex Diplomaticus Regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae II*, JAZU, Zagreb
17. Smičiklas, Tadija (1908), *Codex Diplomaticus Regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae VI*, JAZU, Zagreb
18. Smičiklas, Tadija (1909), *Codex Diplomaticus Regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae VII*, JAZU, Zagreb
19. Smičiklas, Tadija (1913), *Codex Diplomaticus Regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae XI*, JAZU, Zagreb

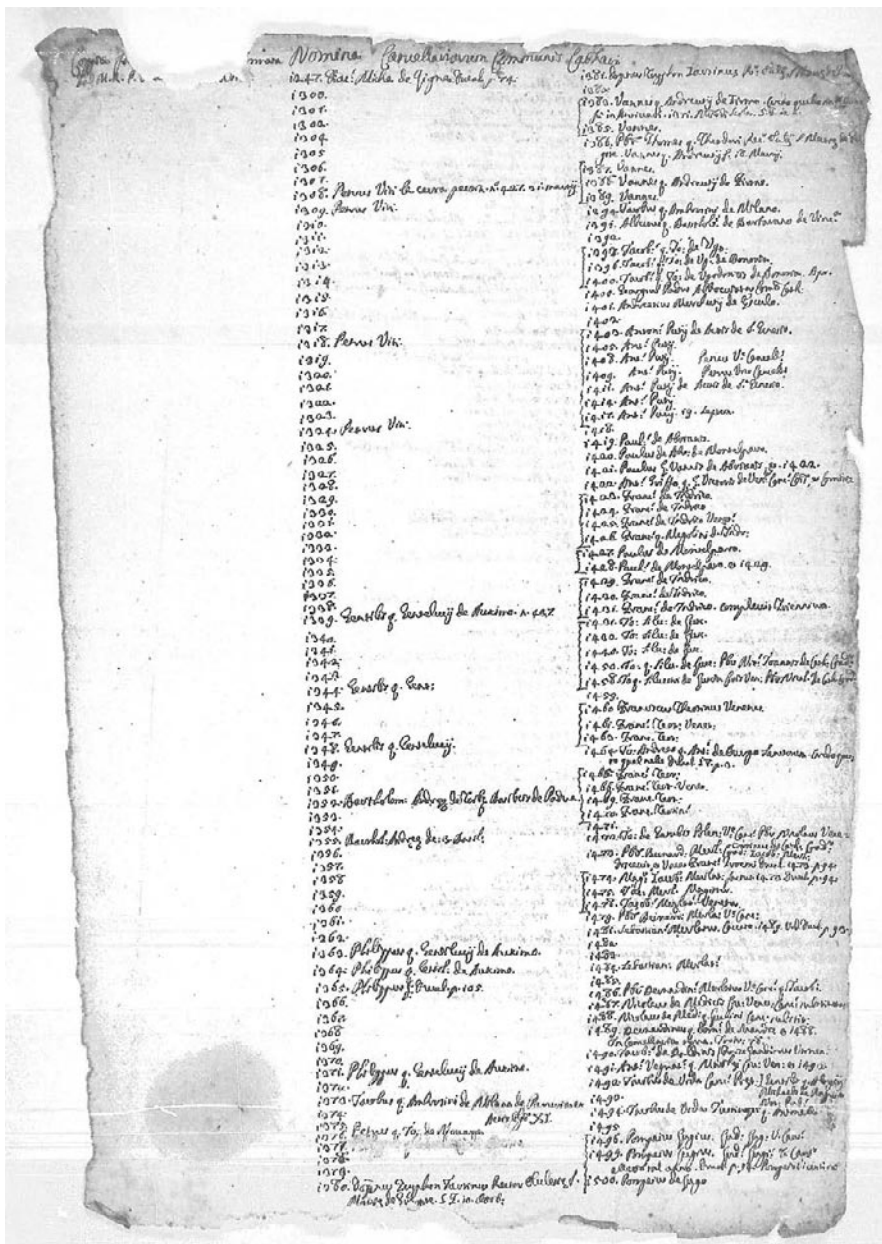
20. Smičiklas, Tadija (1914), *Codex Diplomaticus Regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae XII*, JAZU, Zagreb
21. *Statuta civitatis Cathari* (1616), Venetiis
22. *Statut grada Kotora II* (2009), prevod originala iz 1616 sa naučnim aparatom, Jelena Antović (ur.), Državni arhiv Crne Gore, Kotor

LITERATURA:

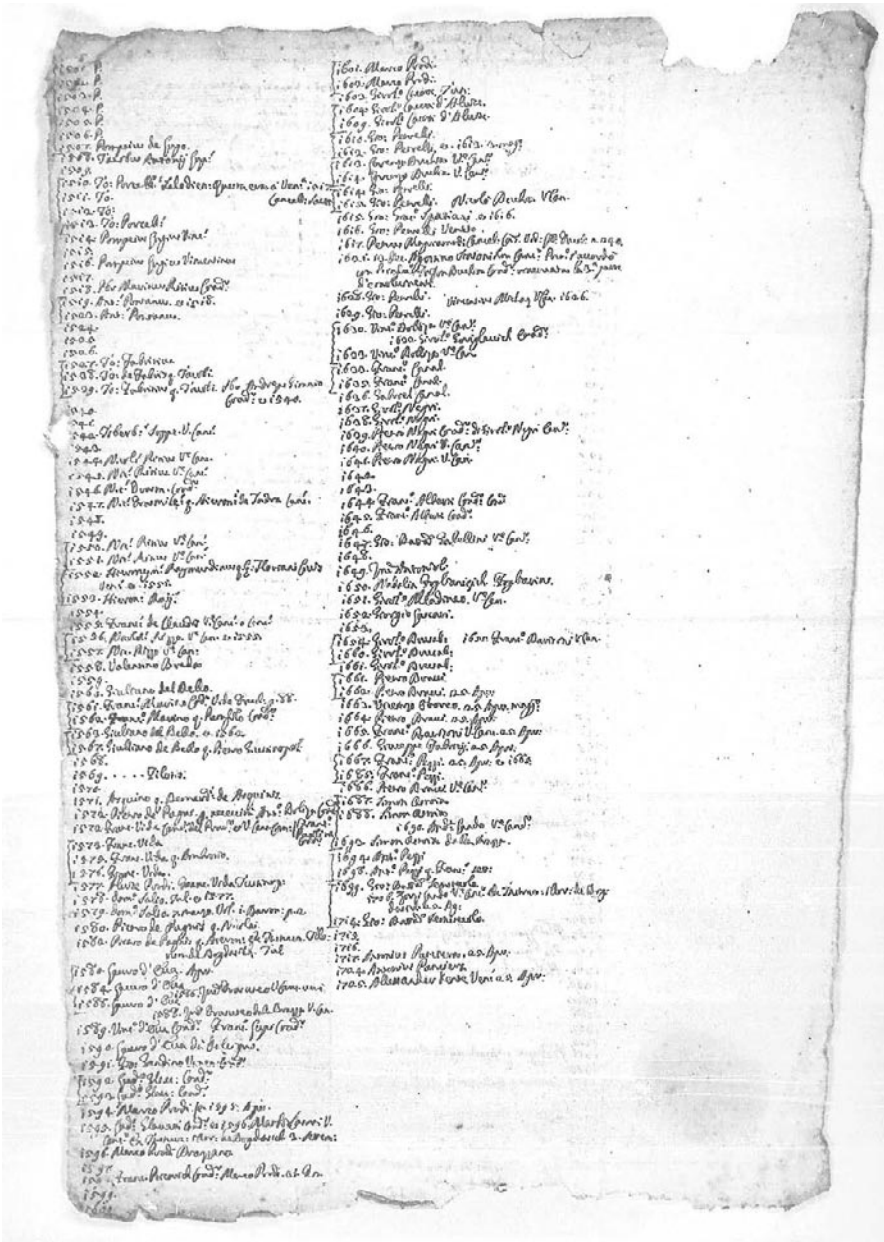
1. Blehova-Čelebić, Lenka (2006), *Hrišćanstvo u Boki 1200-1500*, Pobjeda - Narodni muzej Crne Gore - Istorijski institut Crne Gore, Podgorica
2. Bogojević-Gluščević, Nevenka (2006), "Notari i pravna praksa u istočnojadranskim medievalnim komunama", *Zbornik Pravnog Fakulteta u Podgorici*, 35, 65-79.
3. Bogojević-Gluščević, Nevenka (2007), "Porijeklo i ustanovljenje notarske službe u srednjovjekovnim istočnojadranskim gradovima", *Boka*, 27, 7-15.
4. Bubalo, Đorđe (2008), "NICOLAUS NOTARIUS PARSERINI, Prilog poznavanju ustanove nomika u srednjovjekovnoj Srbiji", *Zbornik radova Vizantološkog instituta*, 45, 231-241.
5. Čremošnik, Gregor (1927), "Dubrovačka kancelarija do god. 1300. i nastarije knjige Dubrovačke arkive", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, sv. 2, god. 39, 231-254.
6. Fejić, Nenad (1980), "Kotorska kancelarija u srednjem veku", *Istorijski časopis*, 27, 5-62.
7. Grbavac, Branka (2008), "Notari kao posrednici između Italije i Dalmacije - studije, službe, seobe između dvije obale Jadrana", *Acta Histriae*, 16, sv. 4, 503-526.
8. Grbavac, Branka (2010), *Notarijat na istočnojadranskoj obali od druge polovine 12. do kraja 14. stoljeća*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Zagrebu, Zagreb
9. Jireček, Konstantin (1904), "Die mittelalterliche Kanzlei der Ragusaner", *Archiv für slawische Philologie*, 26, 161-214.
10. Kovijanić, Risto, Ivo Stjepčević (1957), *Kulturni život staroga Kotora I*, Istorijski Institut NR Crne Gore, Odjeljenje za proučavanje Crnogorskog primorja, Cetinje
11. Malović-Đukić, Marica (2011), "Kotor i podela Grblja u srednjem veku", u: Miljković-Katić, Bojana (ur.), *Prostorno planiranje u jugoistočnoj Evropi (do*

- Drugog svetskog rata*), Istorijski institute - Balkanološki institut SANU - Geografski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 285–304.
12. Marinović, Antun (1957), "Razvitak vlasti u srednjovjekovnom Kotoru", *Historijski zbornik*, 10, 83-110.
  13. Marinović, Antun (1985), "Postanak i prvi spisi kancelarija srednjovjekovnih dalmatinskih gradova, posebno Dubrovnika i Kotora u 13. i 14. stoljeću", *Anali Zavoda za povijesne znanosti u Dubrovniku*, 22-23, 7-23.
  14. Marković, Savo (2010), "Notarijati medievlnih komuna crnogorskog primorja (odrazi antičkog nasleđa, autonomnosti urbaniteta i humanističkog univerzalizma)", *Acta Histriae*, 18, sv. 4, 823-846.
  15. Nezirović, Muhamed (1985), "Liber Legiptimationum, Nepoznati katastik župe Grbalj iz XV stoljeća", u: Deanović, Mirko (ur.), *Zbornik u čast Petru Skoku o stotoj obljetnici rođenja 1881-1956*, JAZU, Zagreb, 357–374.
  16. Nezirović, Muhamed (2002), "Da li je jedan rukopis iz Zadra iz 1429. godine izvor katastika *Liber Legiptimationum* župe Grbalj", *Radovi Filozofskog Fakulteta u Sarajevu*, XII, 209–223.
  17. Sindik, Ilija (1950), *Komunalno uređenje Kotora do početka XV veka*, Naučna knjiga, Beograd
  18. Stjepčević, Ivo (1941), *Kotor i Grbalj, historijski pregled*, Poduzeće "Novo doba", Kotor; isto u: *Arhivska istraživanja Boke Kotorske* (2003), Gospa od Škrpjela, Perast
  19. Šufflay, Milan (2000), *Dalmatinsko-hrvatska srednjovjekovna listina: Povijest hrvatskoga notarijata od XI. do XV. stoljeća*, Darko Sagrak, Zagreb
  20. *Vodič kroz arhivsku građu sa sumarnim inventarima muzejskih i crkvenih fondova i zbirki* (1977), Istorijski arhiv, Kotor

Prilog

Slika br. 1. NSK, Zagreb, R3968, Catharensia, Spisi i listine, fasc. 3 (Nomina cancellariorum communis Cathari 1247-1705) 1r.

Slika br. 2. NSK, Zagreb, R3968, Catharensia, Spisi i listine, fasc. 3 (Nomina cancellariorum communis Cathari 1247-1705) 1v.

CONTRIBUTION TO THE CHRONOLOGY OF THE NOTARY AND CHANCELLORS OF KOTOR IN THE 14TH AND BEGINNING OF THE 15TH CENTURIES

Summary

In contrast to the 12th and 13th centuries, the sources for the study of the Kotor notary in the 14th and 15th centuries are significantly more numerous and diverse. In the first place, there are office notarial writings that have been preserved from the period 1326-1337, then the second half of the last decade of the 14th century, and, almost continuously, from the end of the second decade of the 15th century. Apart from them, individual documents created in the Kotor office during the 14th century have been preserved, which represent a very valuable source for studying the time when certain notaries worked in Kotor. An extremely important source for the study of this issue is the Grbalj cadaster which contains the notes of notaries and chancellors who drew up documents on the ownership of land holdings in Grbalj. Mentions of some Kotor notaries and the time of their activity can be found in the Dubrovnik archives of the 13th-15th centuries. A special type of source about Kotor notaries of the 14th and 15th centuries contains their lists. One such can be found in the Zagreb copy of the Kotor Statute and contains a list of notaries from 1380 to 1487. The second one is the list of notaries and chancellors located in the National University Library in Zagreb. It is a particularly valuable source for the chronology of Kotor notaries from the second half of the 14th century, providing information about them until 1705. It brings the names of some hitherto little-known Kotor notaries from the beginning of the 15th century.

Key words: Kotor; notaries; offices; Grbalj catastic

Adresa autora

Author's address

Miljan Gogić

Univerzitet Crne Gore

Istorijski institut Podgorica

miljan.g@ucg.ac.me

